

درخواست نادرخان از انگلیس ها برای میانجیگری با حبیب الله کلکان (از لابلای اسناد آرشیف انگلستان)

در اسناد متعدد قبلی مربوط به دفتر هند بریتانوی در آرشیف انگلستان، کمپاین و تلاش انگلیس ها به نفع سپه سالار نادرخان، بهترین کاندید بودنش برای تاج و تخت کابل، کمک های نظامی، مالی و استخباراتی انگلیس ها به وی، ملاقات های مخفیانه متعدد سردار نادر خان و برادرانش با مقامات عالیرتبه انگلیس، مخفی نگاهداشتن ارتباطات و مسافرت سردار نادرخان، نقش ایم ای حکیم، حاجی محمد اکبر خان یوسفی، شیخ محمد صادق و الله نواز خان بحیث رابط بین سردار نادر خان و انگلیس ها، پیشکش های نادرخان به انگلیس ها و حتی احتمال مداخله مستقیم انگلیس ها در صورت ناکامی سپه سالار نادر خان، به مشاهده رسید.

درینجا شواهد دیگری را از اسناد محرم مربوط به دفتر هند بریتانوی در آرشیف انگلستان تقدیم میکنم که از ناامیدی و درخواست نادرخان از انگلیس ها برای میانجیگری با حبیب الله کلکان پرده برمیدارد و نشان میدهد که نادرخان و برادرانش چگونه حتی بعد از خارج شدن غازی امان الله خان از صحنه هم در پیکس های پیکس در پیکس به فکر پناهندگی سیاسی در هند بود.

سپه سالار نادرخان قبل از آنکه کمک های بیشتر انگلیس برسد و بحیث آخرین تلاش اجازه جمع آوری لشکر قبایل وزیر و مسعود طرف هند بریتانوی خط تحمیل شده دیورند را بگیرد، شکستش را قبول کرده و از انگلیس ها خواسته بود تا با حبیب الله کلکان راجع به شرایط بازگشتش به هند بریتانوی مذاکره کنند.

نادر خان این شرایط را با فرستادن حاج محمد اکبر خان به پاراچنار بصورت شفاه (ول) با خواندن از روی یادداشت هایش (با مکوناچ) در میان گذاشته بود. ایجت سیاسی انگلیس از پاراچنار در تلگرامش نوشت که من به این نتیجه رسیده ام که هدف فعلی نادر خان خروج آبرومندان از افغانستان است. چون او خودش نمیتواند با حبیب الله مذاکره کند، از حکومت بریتانیا میخواهد این مذاکرات را برایش انجام داده و شرایطی را که مطابق به آن نادر خان از افغانستان برآید، از طرف حبیب الله تضمین کند. شرایط را که نادرخان برای برآمدن از افغانستان پیشنهاد کرده بود، قرار ذیل بود:

- عفو عموم به تمام حامیان خودش و رژیم گذشته.
- مصئونیت خروج خود و متعلقین طبقه حاکم او.
- تخلیه خانواده ها و دارائ منقول او و پیروانش به هند.
- پرداخت مصارف شان توسط حبیب الله از عواید دارائ های شان در افغانستان. در عین حال حکومت [هند بریتانوی] مصارف شان را خواهد پرداخت. (اسناد آرشیف انگلستان، تلگرام های شماره ۳۱۵، ۳۲۰ و ۵۱).

این تقاضای نادرخان حتی برای وزارت خارجه انگلستان باور نکردنی بود و طی تلگرامی که کاپی اش را درینجا نقل میکنم از کمشنر عالی ایالت سرحدی شمال غربی میپرسد که آیا همین عبارت را شما هم در مکتوب اصلی [نادرخان] خوانده اید؟

TELEGRAM P., TO THE NORTH-WEST FRONTIER PROVINCE, NATHIAGALI, No. 2862-S., DATED THE 19TH SEPTEMBER 1929.

Clear the Line. Presumably Nadir Khan's meaning as expressed in your 724-P.N. is, that he must throw up the sponge unless we can give him active assistance and also that really he wishes us to intervene on behalf of his family in Kabul providing them and himself with a safe asylum thereafter in India. Is this how you read his original letter? A reply from Barachinar to my immediately preceding telegram will be awaited but Government of India will probably require Hashim to depart from the frontier at once and within a reasonable space of time to leave for Persia or elsewhere. May we have your views as soon as possible please.

برویت اسناد آرشیف انگلستان ، «بعد از شکست شاه محمود خان در اطراف گردیز و شکست ۱۸ سپتمبر محمد هاشم خان در ولایت مشرقه □ ستاره بخت نادرخان رو به زوال گذاشت ، اما چون انگلیس ها آرزو نداشتند که نادر خان میدان را ترک کند، به تقاضای او برای استفاده از لشکر های وزیری و مسعود آنطرف خط دیورند موافقه کردند. تا آن وقت انگلیس ها از شرکت این قبایل و انتشار جنگ در تمام منطقه قبایله □ ترس داشتند. به پولیتیکل ایجنت (نماینده سیاسی) قبایل هدایت داده شد تا مانع ورود افراد و یا لشکر قبایل به افغانستان نگردد. خراجازه غیر مستقیم حکومت هند به سرعت تام بین قبایل پخش شد ولشکر قومی وزیر ومسعود به کمک نادرخان داخل افغانستان گردیدند». [Poullada, L. \(1973\). B. صفحات ۱۹۰-۱۹۲](#)

آستا اولسن ، نویسنده کتاب معروف «اسلام و سیاست در افغانستان» که به دری نیز ترجمه شده است، مینویسد که «انگلیس ها هیچ شک □ نداشتند که به عوض شاه امان الله، بودن نادرخان برتخت کابل بیشتر به نفع شان است. دلچسپ □ انگلیس ها در نادرخان بیشتر بر دوهفد متمرکز بود: نخست تأمین صلح و آرامش در مناطق قبایل سرحدی و، دوم جلوگیری از پیشرفت روس ها و نفوذ ایدیولوژیک شان - و شاه امان الله در هردو جهت غیر قابل اطمینان بود. برای رسیدن به این دو هدف انگلیس ها حاضر بودند برای ثبات نقش نادرخان کمک های قابل توجه □ را عرضه کنند». [\(1995\) Olesen, Asta](#)، صفحات ۱۷۲ و ۱۷۳.

آستا اولسن در اشاره با بهانه سیاست بیطرفی و نقش انگلیس هامینویسد : «بنظر میرسد که نادرخان در سقوط سلطه شاه امان الله، بیشتر از آنچه تنهاتیک علاقه و دلچسپ □ انگلیس هاباشد، برخوردار بود. اسناد موجود منابع آرشیف تصویر مکمل □ را ارائه نمیکند، اما این واضح □ است که حکومت هند [بریتانوی] حد اقل زمینه جریان پول و تدارکات را برایش آماده ساخته و با گذشتن لشکر مسعودی ها و وزیری ها از سرحد مخالفت نکرد.» [\(همانجا صفحه ۱۷۳\)](#)

منابع

- Olesen, Asta (1995). Islam and Politics in Afghanistan. Curzon Press, London
- اسناد آرشیف انگلستان، تلگرام های شماره ۳۱۵ ، ۳۲۰ و ۵۱
- عبدالرحمن زمانی، بازنگری دوره امانی و توطئه های انگلیس، صفحات ۴۶۵ و ۴۶۶.
- پاولادا، لیون، اصلاحات و انقلابات ۱۹۲۹، مترجم، باقی یوسفزی، چاپ پشاور، سال ۱۹۸۹، ص ۱۹۹.

Poullada, L. B. (1973). Reform and rebellion in Afghanistan, 1919-1929; King Amanullah's –
و اصلاحات و .failure to modernize a tribal society. Ithaca [N.Y.], Cornell University Press
اغتشاشات در افغانستان (۱۳۰۰-۱۳۰۲).

(پایان)